

Brussel, 22 december 2016

Advies 2016/17

Uitgebracht op vraag van de minister van Zelfstandigen

Artikel 110, §1 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen

Gelijkstelling van studieperiodes

Aan het Comité worden voor advies twee teksten voorgelegd die de regeling inzake de gelijkstelling van studieperiodes in het pensioenstelsel voor zelfstandigen hervormen. De hervorming past in de harmonisering van de regelingen inzake de gelijkstelling van studieperiodes in de pensioenstelsels van werknemers, ambtenaren en zelfstandigen. De ontwerpteksten wijzigen volgende aspecten van de bestaande regeling:

- de toekenningsvoorwaarden;*
- de aanvraagprocedure;*
- de berekeningswijze van de bijdragen die met het oog op de gelijkstelling verschuldigd zijn;*
- de pensioenopbrengst die verbonden is aan een gelijkstelling van studieperiodes.*

Het Comité neemt kennis van de voorgestelde hervorming en stemt in met de globale doelstelling van de maatregelen omdat deze streeft naar het herstellen van de gelijkheid tussen het pensioenstelsel van de werknemers, het stelsel voor zelfstandigen en het stelsel voor ambtenaren. Als gevolg van de hervorming zullen de bijdragen die met het oog op de gelijkstelling van studieperiodes worden betaald, voortaan immers in de afzonderlijke stelsels op eenzelfde wijze gevaloriseerd worden in termen van pensioenopbrengsten.

Het Comité brengt een positief advies uit maar formuleert vier opmerkingen.

Ten eerste betreurt het dat voortaan uitsluitend de mogelijkheid zal bestaan om studieperiodes gelijk te stellen die hebben geleid tot een diploma hoger onderwijs, een doctoraat of een beroepskwalificatie. Gegeven het belang van beroepsopleidingen en leercontracten voor het zelfstandig ondernemerschap én de maatschappelijke inspanningen die vandaag gebeuren om beroepsgerichte opleidingen op te waarderen, acht het Comité het wenselijk om ook de houders van dergelijke diploma's in de toekomst de mogelijkheid te laten om hun studieperiodes gelijk te stellen.

Ten tweede vestigt het Comité de aandacht op de administratieve en informatica-technische impact van de hervorming voor het RSVZ en de sociale verzekeringsfondsen alsook op de toename van de werklust die verwacht wordt tijdens de eerste periode na de hervorming wanneer ook een overgangsregeling geldt. Het Comité meent dat voor het RSVZ een vergoeding moet voorzien worden die de instelling toelaat om tegemoet te komen aan de administratieve noden die zullen ontstaan in aanloop naar en bij aanvang van de nieuwe regelgeving en met name in de transitieperiode.

Ten derde plaatst het Comité een kanttekening bij de beperking van het aantal aanvragen tot gelijkstelling tot twee omdat dit in het nadeel is van zelfstandigen die niet over voldoende middelen beschikken om meer dan 1 studiejaar per aanvraag gelijk te laten stellen.

Tot slot adviseert het Comité om de bepaling dat de regularisatiebijdrage voor de studie jaren vermindert wordt met de sociale bijdrage die de student-zelfstandige heeft betaald, te schrappen.

Aan het Comité worden voor advies twee teksten voorgelegd die de regeling inzake de gelijkstelling van studieperiodes in het pensioenstelsel voor zelfstandigen hervormen. Het betreft m.n. :

- het voorontwerp van wet tot wijziging van diverse bepalingen inzake het pensioenstelsel van de zelfstandigen, wat de gelijkstelling van studieperiodes betreft, en
- het koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, wat de gelijkstelling van studieperiodes betreft.

1 De voorgestelde hervorming

Met het oog op een harmonisering van de regelingen inzake de gelijkstelling van studieperiodes in de pensioenstelsels van werknemers, ambtenaren en zelfstandigen voorzien de teksten die voor advies aan het Comité worden voorgelegd een aanpassing van:

- de toekenningsvoorwaarden;
- de aanvraagprocedure;
- de berekeningswijze van de bijdragen die met het oog op de gelijkstelling verschuldigd zijn;
- de pensioenopbrengst die verbonden is aan een gelijkstelling van studieperiodes.

1.1 Toekenningsvoorwaarden

In de huidige regeling kunnen studieperiodes en periodes onder leercontract in het kader van het pensioenstelsel voor de zelfstandigen worden gelijkgesteld met periodes van beroepsbezigheid i) voor zover deze betrekking hebben op een tijdvak dat ingaat na 31 december van het jaar, gelegen vóór dit van de 20e verjaardag en ii) op voorwaarde dat men zelfstandige was op het ogenblik dat de studieperiode of periode onder leercontract aanvang of men zelfstandige is geworden binnen honderd tachtig dagen na het einde van de studieperiode of de periode onder leercontract.

Onder bepaalde voorwaarden kunnen ook het tijdvak tussen het einde van de studieperiode of periode onder leercontract en het begin van de zelfstandige activiteit of het begin van de militaire dienst, en het tijdvak van arbeidsongeschiktheid dat begint binnen 30 dagen na het einde van de studie- of leertijd worden gelijkgesteld. Tot slot kunnen ook zelfstandigen die een onroerend goed of een levensverzekeringscontract hebben aangewend, het voordeel van de gelijkstelling van studies genieten¹.

De voorgestelde hervorming wijzigt de bestaande regeling als volgt :

¹ Die bepaling moest het mogelijk maken voor de zelfstandige, die er indertijd voor gekozen had om zijn pensioenfonds te vestigen op een andere wijze dan door de betaling van sociale bijdragen, om ook het bewijs van zijn hoedanigheid van zelfstandige te kunnen leveren.

- de beperking dat gelijkstelling slechts mogelijk is voor de periodes vanaf 1 januari van het jaar van de twintigste verjaardag wordt opgeheven;
- periodes kunnen enkel worden gelijkgesteld voor zover die hebben geleid tot het behalen van een diploma (i) universitair onderwijs of een diploma niet-universitair hoger onderwijs hoger technisch, zeevaart- of kunstonderwijs met volledig leerplan, een doctoraat of een beroepskwalificatie, worden voortaan gelijkgesteld. Het betreft dus uitsluitend studiën voltooid na de volledige cyclus van het secundair onderwijs of het daarmee gelijkgesteld onderwijs;
- de voorgaande voorwaarde impliceert dat de mogelijkheid tot gelijkstelling van de periodes onder leercontract verdwijnt;
- de duur van de gelijk te stellen studieperiodes wordt beperkt tot het minimum vereiste aantal studiejaar² om het diploma te bekomen³ en,
- de mogelijkheid om meerdere studieperiodes gelijk te stellen wordt uitgesloten.

Verder moet men om een gelijkstelling van studieperiodes in het zelfstandigenstelsel te bekomen niet langer meer de hoedanigheid van zelfstandige hebben bij aanvang van de studies (of deze verwerven binnen de zes maanden volgend op het einde ervan), maar wel op het moment dat men de aanvraag tot gelijkstelling indient. Indien men de zelfstandige activiteit op het moment van aanvraag uitoefent in bijberoep dan zal men de aanvraag tot gelijkstelling moeten indienen in het pensioenstelsel waarin men de hoofdactiviteit uitoefent.

Tot slot worden in het kader van de hervorming twee hinderpalen weggewerkt voor het bekomen van een gelijkstelling in het zelfstandigenstelsel :

- de activiteit die huisartsen in opleiding uitoefenen in het kader van hun beroepsstage zal niet langer een beletsel vormen voor de toekenning of het behoud van een gelijkstelling, voor zover deze activiteit geen aanleiding geeft tot onderwerping aan een andere pensioenregeling⁴;
- de uitoefening van een beroepsbezigheid vormt in de toekomst geen beletsel meer voor de toekenning of het behoud van de gelijkstelling van een studieperiode. Zo kan een student de gelijkstelling van zijn studieperiode verkrijgen zelfs wanneer hij een beroepsbezigheid uitoefent tijdens deze periode.

1.2 Berekeningswijze van de bijdrage tot gelijkstelling

Studieperiodes kunnen maar gelijkgesteld worden voor zover men voor elk kwartaal dat men wil gelijkstellen, een bijdrage betaalt. De voorgestelde hervorming wijzigt de berekeningswijze van deze bijdrage.

In de *huidige regeling* varieert de berekeningswijze van de verschuldigde bijdrage naargelang het moment waarop de gelijk te stellen studieperiode zich situeert in de tijd. Voor de tijdvakken tot 1984 heeft de bijdrage een forfaitair karakter. De bijdragen voor de tijdvakken van

² Op het moment waarop het diploma bekomen werd

³ indien betrokkene er toe werd gebracht om één of ander jaar van zijn studiejaar te herbeginnen kan dit supplementair jaar niet worden gelijkgesteld.

⁴ Zie advies ABC 2014/06 voor meer toelichting bij de problematiek.

studieperiodes gelegen na 1984 worden proportioneel vastgesteld in functie van het beroepsinkomen dat de grondslag vormde voor de berekening van de verplichte sociale bijdragen die verschuldigd was voor het eerste tijdvak van beroepsactiviteit na de studieperiode⁵.

In de *nieuwe regeling*⁶ zal de bijdrage bepaald worden in functie van het moment waarop men de aanvraag tot gelijkstelling van een studieperiode indient. Het referentiepunt vormt het einde van de studieperiode en meer specifiek de datum van behalen van diploma, doctoraat of beroepskwalificatie.

Dient men de aanvraag in binnen de tien jaar na het einde van de studieperiode, dan is men per gelijk te stellen kwartaal een forfaitaire bijdrage verschuldigd. Dient men de aanvraag tot gelijkstelling in na een termijn van 10 jaar na het beëindigen van de studieperiode dan wordt de bijdrage proportioneel berekend op een actuariel vastgesteld bedrag.

Tabel 1. Berekeningswijze van de bijdrage tot gelijkstelling van studieperiodes in het pensioenstelsel voor zelfstandigen : nieuwe situatie

Tijdstip van aanvraag tot gelijkstelling		
Binnen een termijn van 10 jaar	forfaitair	375 EUR per gelijk te stellen kwartaal ⁷
Na een termijn van 10 jaar maar binnen de 20 jaar	proportioneel	50% actuariel vastgesteld bedrag
Na een termijn van 20 jaar maar binnen de 30 jaar	proportioneel	65% actuariel vastgesteld bedrag
Na een termijn van 30 jaar maar binnen de 40 jaar	proportioneel	80% actuariel vastgesteld bedrag
Na een termijn van 40 jaar	proportioneel	95% actuariel vastgesteld bedrag

Voor individuen die gebruik hebben gemaakt van het statuut 'student-zelfstandige' zal men de bijdrage die per kwartaal verschuldigd is in het kader van de gelijkstelling van de studieperiode, verminderen met de verplichte sociale bijdragen die betaald werden als student-zelfstandige (met uitsluiting van de bijdragen in hoofdberoep) .

1.3 Aanvraag tot gelijkstelling

De voorgestelde hervorming brengt ook wijzigingen aan in de modaliteiten van de aanvraag tot gelijkstelling van studieperiodes. Ten opzichte van de bestaande regeling verschilt de nieuwe regeling onder meer op volgende punten :

- men heeft voortaan de mogelijkheid om de studieperiodes slechts gedeeltelijk te regulariseren. Dit is momenteel niet mogelijk.
- het aantal aanvragen tot gelijkstelling in alle pensioenstelsels samen wordt beperkt tot twee;

⁵ Of bij gebrek hieraan de laatste kwartaalbijdrage voor het begin van de studieperiode.

⁷ Gekoppeld aan spilindex 138,81 (basis 1996 = 100)

- een aanvraag tot gelijkstelling kan in de toekomst enkel worden ingediend door de betrokkene zelf. In geval van overlijden kan de langstlevende zich voor wat betreft de aanvraag niet langer in de plaats stellen van zelfstandige, tenzij de aanvraag reeds ingeluid is voor het overlijden van de gewezen zelfstandige⁸.

1.4 Pensioenvoordeel

Tot slot wijzigt de voorgestelde hervorming de berekeningswijze van het pensioenvoordeel dat voortvloeit uit de gelijkstelling van studieperiodes.

In de huidige regeling varieert het fictief (beroeps)inkomen dat in aanmerking wordt genomen voor de berekening van het pensioenvoordeel naargelang het tijdvak van de gelijkgestelde periode zich al dan niet voor 1 januari 1984 bevond. In het eerste geval gebeurt de pensioenberekening op een forfaitair inkomen (10.947,05 gekoppeld aan de huidige spilindex)⁹, in het tweede geval op het jaarinkomen dat als basis heeft gediend voor de berekening van de bijdrage tot gelijkstelling.

Voortaan zal slechts één enkel beroepsinkomen in aanmerking worden genomen voor de berekening van het pensioenvoordeel, zowel voor de studieperiodes gelegen voor 1984 als voor deze na 1984. Dit inkomen, dat wordt vastgelegd op 14.859,57 EUR (aan spilindex 103,14 – basis 1996 = 100), zal voor 1 studiejaar een pensioenvoordeel opleveren van 266,66 EUR aan de huidige spilindex 138,81 – basis 1996 = 100) voor een gerechtigde op een rustpensioen als alleenstaande.

1.5 Overgangsregeling en inwerkingtreding

De nieuwe regeling zal van toepassing zijn op aanvragen tot gelijkstelling die ten vroegste worden ingediend op 1 maart 2017, voor de pensioenen die daadwerkelijk ten vroegste ingaan op 1 maart 2018, met uitzondering van de overlevingspensioenen berekend op basis van rustpensioenen die daadwerkelijk en voor de eerste maal ten laatste op 1 februari 2018 ingaan.

Er is echter voorzien in een overgangsregeling van drie jaar. De nieuwe regeling zal niet van toepassing zijn in het geval waarin de aanvrager voor 1 maart 2020 ervoor gekozen heeft om een aanvraag tot gelijkstelling van de studieperiodes in te dienen onder de voorwaarden die golden voor 1 maart 2017.

2 Het advies van het Comité

Het Comité neemt kennis van de ontwerp teksten die de regeling inzake de gelijkstelling van studieperiodes hervormt en die past in een harmonisering van de regels ter zake in de drie pensioenstelsels. Het Comité stemt in met de globale doelstelling van de maatregelen omdat

⁸ Het onderzoek van de aanvraag tot gelijkstelling kan wel verder lopen ten aanzien van de langstlevende echtgenoot

⁹ Aan de spilindex 103,14 (basis 1996 = 100) is het bedrag gelijk aan 8.133,63 euro.

deze streeft naar het herstellen van de gelijkheid tussen het pensioenstelsel van de werknemers, het stelsel voor zelfstandigen en het stelsel voor ambtenaren. Zo stelt het met tevredenheid vast dat de voorgestelde hervorming ertoe zal leiden dat de bijdragen die met het oog op de gelijkstelling van studieperiodes worden betaald, in de afzonderlijke stelsels op eenzelfde wijze zullen gevaloriseerd worden in termen van pensioenopbrengsten.

Het Comité formuleert vier opmerkingen bij de voorgestelde hervorming in het zelfstandigenstelsel.

Ten eerste betreft het dat voortaan uitsluitend de mogelijkheid zal bestaan om studieperiodes te laten gelijkstellen die hebben geleid tot een diploma hoger onderwijs, een doctoraat of een beroepskwalificatie. Dit betekent dat studietijd die werd doorlopen in het kader van bepaalde beroepsopleidingen (vb. hoger beroepsonderwijs, zevende specialisatiejaar secundair onderwijs en jaren in een ondernemerstraject) en in het kader van een leercontract in de toekomst niet (langer) kunnen geregulariseerd worden met het oog op de pensioenberekening. Gegeven het belang van deze opleidingstrajecten voor het zelfstandig ondernemerschap én de maatschappelijke inspanningen die vandaag gebeuren om beroepsgerichte opleidingen op te waarderen, acht het Comité het wenselijk om ook de houders van dergelijke diploma's in de toekomst de mogelijkheid te laten om hun studieperiodes gelijk te stellen.

Ten tweede vestigt het de aandacht op de administratieve en informatica-technische impact van de hervorming voor het RSVZ en de sociale verzekeringsfondsen. Vooral tijdens de eerste periode na de hervorming wanneer ook een overgangsregeling geldt, zal de invoering van de nieuwe regeling tot een bijkomende belasting leiden van de uitvoeringsorganisaties. Tijdens deze periode moeten zij niet enkel instaan voor de implementatie van de nieuwe regelgeving maar zullen zij ook de bestaande regelgeving nog verder moeten blijven toepassen (in veel dossiers zal de berekening van de kost en opbrengst van een eventuele gelijkstelling zowel volgens de oude als volgens de nieuwe regelgeving moeten worden uitgevoerd teneinde de zelfstandige toe te laten te bepalen welke regeling de voordeligste is in zijn situatie). Daarnaast zullen zij geconfronteerd worden met een toename van de vragen tot informatieverstrekking. Het RSVZ schat in dit verband een toename van de werklast ten belope van 3,25 FTE's. Het Comité meent dat voor het RSVZ een vergoeding moet voorzien worden die de instelling toelaat om tegemoet te komen aan de administratieve noden die zullen ontstaan in aanloop naar en bij aanvang van de nieuwe regelgeving en met name in de transitieperiode.

Het Comité stelt in dat kader vast dat voor de sociale verzekeringsfondsen een vergoeding voor de administratieve kost voorzien is a rato van 5% van de kwartaalbijdrage die in het kader van de gelijkstelling betaald werd. Rekening houdend met bovenstaande opmerking zou er voor kunnen opteren om de opbrengst van deze bijdrage te verdelen over het RSVZ en de sociale verzekeringsfondsen in de verhouding 1% - 5%¹⁰.

Ten derde plaatst het Comité een kanttekening bij de beperking van het aantal aanvragen tot gelijkstelling tot twee. Dit is in het nadeel van zelfstandigen die niet over voldoende middelen beschikken om meer dan 1 studiejaar per aanvraag gelijk te laten stellen. De mogelijkheid tot

¹⁰ naar analogie met het beheerspercentage voor de vennootschapsbijdrage

het regulariseren van een studieperiode via meer dan twee aanvragen zou de regeling tot gelijkstelling van studie jaren voor de betrokken zelfstandigen beter toegankelijk maken, zo meent het Comité.

Tot slot adviseert het Comité om de bepaling dat de regularisatiebijdrage voor de studie jaren verminderd wordt met de sociale bijdrage die in de hoedanigheid van student-zelfstandige¹¹ werden betaald, te schrappen. Het ABC ziet niet in waarom een bijdrage met de ziekteverzekering als finaliteit in mindering zou moeten komen van een bijdrage die bestemd is voor de pensioenen. Bovendien zal het gaan over minieme bijdragen voor een beperkt aantal studenten. Het voordeel voor deze groep weegt niet op tegen de investeringskost die de sociale verzekeringsfondsen zullen moeten maken in hun ICT-programma's.

Het Comité brengt een positief advies uit met betrekking tot de voorgestelde hervorming van de regeling tot gelijkstelling van studieperiodes, maar vraagt dat met bovenstaande opmerkingen rekening wordt gehouden.

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 22 december 2016 :

**Veerle DE MAESSCHALCK,
Secretaris**

**Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter**

¹¹ Het gaat om de bijdragen die in het kader van de toepassing van het statuut student-zelfstandige worden betaald, niet om de verminderde bijdragen die in het kader van art. 37 van het ARS werden betaald.